

Yargı Reformu Stratejisi 2019 ve Daha İyi Yargı Derneği Öncelikleri

3 Haziran 2019

30 Mayıs 2019 tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından “**Yargı Reformu Stratejisi 2019**” belgesi kamuoyu ile paylaşılmıştır. Daha İyi Yargı Derneği olarak Strateji Belgesi'nin genel niteliği ve içeriği ile ilgili bilgilendirici bir not hazırladık. Bu notun ikinci bölümünde derneğimizin öncelikleri ile örtüşen amaç hedef ve faaliyetleri derledik. Son bölümde ise ilk kez Yargı Reformu Strateji Belgeleri'nde yer alan ve derneğimizin kuruluşundan bu yana üzerinde durduğu odak noktalarından biri olan Tam ve Doğru İfşa ve İbraz (Hukuk Yargılamalarında Dürüstlük Kuralı) başlığındaki içeriğe özel bir yer ayırdık.

Yargı Reformu Stratejisi Yapısı, Perspektifi ve Amaçları

Yargı Reformu Stratejisi ilk kez 2009 yılında hazırlanmıştır. Bu ilk belgenin ardından “Plana Dayalı Reform Dönemi'ne” geçilmiş ve ikinci reform belgesi 2015 yılında yayınlanmıştır. Bu yıl yayınlanan üçüncü reform belgesi ise “sistemin rasyonel çalışması” odaklı olarak hazırlanmıştır.

Temel olarak toplumsal taleplere dayandığı ifade edilen belgede öne çıkan ana başlıklar; “hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi, hak ve özgürlüklerin daha etkin korunup geliştirilmesi, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının güçlendirilmesi, sistemin şeffaflığının artırılması, yargısal süreçlerin basitleştirilmesi, adalete erişimin kolaylaştırılması, savunma hakkının güçlendirilmesi ve makul sürede yargılanma hakkının daha etkin korunması” olarak sıralanmaktadır.

Strateji Belgesi hazırlanırken 3 temel perspektif temel alınmıştır. Bu perspektifler aynı zamanda vaatlerini de yansıtmaktadır:

1. **Hak ve Özgürlükler:** “Türkiye, bu Strateji Belgesi ile demokrasisini güçlendirmeye, hak ve özgürlükleri geliştirmeye ve genişletmeye güçlü bir şekilde vurgu yapmaktadır.”

2. **Avrupa Birliği Perspektifi:** “Bu Reform Belgesi ile Türkiye, Avrupa Birliği üyelik sürecine verdiği önemin altını çizmektedir. Türkiye, Birliğe üyeliği stratejik bir hedef olarak görmekte ve katılım sürecine bağlılığını korumaktadır.”
3. **Adalet Siteminin İşleyişine İlişkin Temel Perspektif:** “Belge’nin birçok bölümünde adil yargılanma hakkına atıfta bulunulmuştur. Belge’de yer alan tüm çalışmalar hayata geçirilirken bu hakkın geniş yorumu suretiyle oluşturulacak çerçeve esas olacaktır.”

Belgede aşağıdaki 9 amaç ve hedef ortaya konmuş bu amaç hedefler çerçevesinde faaliyetler sıralanmıştır.

1. Hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi
2. Yargı bağımsızlığı, tarafsızlığı ve şeffaflığının geliştirilmesi
3. İnsan kaynaklarının nitelik ve niceliğinin artırılması
4. Performans ve verimliliğin artırılması
5. Savunma hakkının etkin kullanımının sağlanması
6. Adalete erişimin kolaylaştırılması ve hizmetlerden memnuniyetin artırılması
7. Ceza adaleti sisteminin etkinliğinin artırılması
8. Hukuk yargılaması ile idari yargılamanın sadeleştirilmesi ve etkinliğinin artırılması
9. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin yaygınlaştırılması

Belgenin uygulama, izleme ve değerlendirmeye müsait bir hale gelmesi için ayrıca açık ve ölçülebilir bir Eylem Planı hazırlanacaktır. Bütçe, sorumlu/ilgili kurumlar ve bağlı kalınacak takvimi gibi strateji öğeleri bu eylem planında yer alacaktır.

Daha İyi Yargı Derneği Çalışma Alanları ile Yakından İlgili Olan Faaliyetler

Yeni Yargı Reformu Stratejisi’nde 9 amaç, 63 hedef ve 256 faaliyet yer almaktadır. Bu esaslar içinde doğrudan Daha İyi Yargı Derneği’nin çalışma alanları içinde olan, alanlar konusunda bir derleme çalışması yaptık.

Derleme çalışmamızda, bu esaslar içinde 6 amaç, 20 hedef ve 77 faaliyetin Daha İyi Yargı Derneği’nin mevcut çalışmaları, ürettiği görüşler ile desteklediği belgeler ile aynı konularda olduğunu tespit ettik.

Daha İyi Yargı Derneği bu başlıklarda stratejinin uygulanması konusuna katkı sağlamak için girişimlerde bulunacak ve uygulamayı yakından izleyecektir.

Amaç 2 Makul Sürede Yargı

Makul Sürede Yargı başlıklı amaç dahilinde, Daha İyi Yargı Derneği’nin yargıda hesapverirlik alanında getirdiği öneriler ile paralellikler bulunmaktadır.

2.1. Hâkim ve savcılarının atama, nakil ile terfi sisteminin nesnel ve liyakate dayalı ölçütlerle geliştirilmesi sağlanacaktır.

- Belirli bir mesleki kıdeme sahip hâkim ve savcılar için coğrafi teminat getirilecektir.
- Hâkim ve savcılık mesleklerine girişteki mülakat sınavının geniş temsile dayalı bir heyet tarafından yapılması sağlanacaktır.
- Atama ve nakil mevzuatında yer alan bölge sistemi coğrafi teminat ekseninde yeniden düzenlenecektir.
- Hâkim ve savcılarının terfi sistemi liyakat ve performansı esas alacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır.
- Belirli görevlere atanabilmek için asgari mesleki kıdem şartları yeniden belirlenecektir.
- Atama, nakil ve müstemir yetki sistemi, makul ve öngörülebilirliği sağlayan bir takvime bağlanacaktır.
- Adalet Bakanı'nın, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde hâkimleri başka bir yargı çevresinde geçici görevlendirebilme yetkisi kaldırılacaktır.

2.2. Hâkim ve savcılar hakkındaki disiplin prosedürü yeniden yapılandırılacaktır.

- Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nda yer alan disiplin cezaları daha objektif ölçütlerle yeniden belirlenecektir.
- Hâkim ve savcılarının disiplin süreçlerindeki hakları genişletilecektir.
- HSK'nın disiplin kararlarına karşı yargısal denetim mekanizması genişletilecektir.
- Kişisel verilerin korunması kaydıyla HSK'nın disiplin kararlarının kamuoyuna açıklanması sağlanacaktır.

2.3. Yargı etiği güçlendirilecektir.

- Etik ilkeler belirlenerek uygulama yakından izlenip denetlenecektir.
- Meslek etiğinin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerde yer alması sağlanacaktır.

2.4. Mevzuat önerileri hazırlanırken, ilgili paydaşların temsilcileri sürece dâhil edilerek, yargıda katılımcılık ve müzakere kültürü geliştirilecektir.

- Mevzuat değişikliği ihtiyaçları belirlenirken düzenleyici etki analizi raporları hazırlanacak ve hazırlanan raporlar kamuoyuyla paylaşılacaktır.
- İlgili kurum, kuruluş, sivil toplum, akademik ve çeşitli sosyal çevrelerin süreçlere katılımı sağlanacaktır.

2.5. Adli ve idari yargıda, faaliyet raporlarının kapsamı genişletilecek ve kamuoyunda bilinirliği artırılacaktır.

- Faaliyet raporlarıyla ilgili merkezî ve yerel basın bültenleri hazırlanacaktır.
- Faaliyet raporlarının değerlendirilmesine yönelik bir sistem oluşturulacaktır.
- Faaliyet raporlarının analizi suretiyle yargısal performansı artıracak önlemler alınacaktır.

Amaç 4 Performans ve Verimliliğin Artırılması

4.1. Adalet sisteminde performans ölçümü ve geliştirilmesi ile kalitenin artırılmasına yönelik araçlar güçlendirilecektir.

- Yargıda performans kriterleri yeniden belirlenecek ve uzun süren soruşturma ya da davalar için "Performans Esaslı İzleme Sistemi" oluşturulacaktır.

- b) HSK Teftiş Kurulu bünyesinde Yargıda Performans Ölçüm ve Takip Merkezi kurulacaktır.
- c) Hizmet kalitesinin artırılması ve yargılamaların makul sürede sonuçlandırılması için adalet komisyonlarının yetki ve sorumlulukları yeniden düzenlenecektir.

4.2. “Yargıda Hedef Süre” uygulaması vasıtasıyla sistemin şeffaflığı artırılacak ve makul sürede yargılanma hakkı daha etkin korunacaktır.

- a) Hedef süre uygulaması takip edilecek ve hedef süreyi aşan dosyalara yönelik önlemler alınacaktır.
- b) Bölge adliye ve bölge idare mahkemelerinde uygulanacak hedef süreler belirlenecektir.
- c) Savcılık ve mahkemelerin genel hedef süre içerisinde kalarak kendi hedef sürelerini belirlemeleri sağlanacaktır.
- d) Adli süreçler esnasında bilgi ve belge istenilen kurum ve kuruluşların istemleri en kısa sürede yerine getirmelerine yönelik tedbirler geliştirilecektir.

4.3 İhtisas mahkemelerine ve uzmanlaşmaya yönelik uygulamalar artırılacaktır.

- a) Hâkimlerin meslek hayatları boyunca ceza ve hukuk hâkimi olarak ayrışmaları ve bu yönde ihtisaslaşmaları sağlanacaktır.
- b) İhtisas gerektiren çevre, imar ve enerji gibi alanlarda özel mahkemeler kurulacaktır.
- c) Bazı davaların (ticari davalar, fikrî ve sınai haklardan kaynaklanan davalar gibi) il merkezlerindeki ihtisas mahkemelerinde görülebilmeye yönelik çalışma yapılacaktır.
- d) Bazı ihtisas mahkemelerinde görev yapan hâkimlerin bu mahkemelerde görev almadan önce ya da gerektiğinde görevleri süresince eğitim almaları sağlanacaktır.

4.5 Bilirkişilik sisteminin etkinliği ve verimliliği artırılacaktır.

- a) Alanında ve konusunda uzmanlaşmış kişilerin bilirkişilik sistemine dâhil edilmesi sağlanacaktır.
- b) Bilirkişilik hizmetlerinin denetim ve performans sisteminin usul ve esasları ile bilirkişilerin uzmanlık alanlarına göre belirli bir sürede bakabilecekleri dosya sayısı tespit edilecektir.
- c) Bilirkişilerin uyacağı rehber ilkeler ve hazırlayacakları raporların standartları belirlenecek ve uygulama birliği oluşturulacaktır.
- d) Bilirkişi olarak hizmet verecek özel hukuk tüzel kişilerinin ve bu tüzel kişilik bünyesinde bilirkişi olarak çalışacakların taşıması gereken nitelikler ile faaliyet gösterecekleri temel ve alt uzmanlık alanları belirlenecektir.

4.8 Duruşma saatlerinin aynı ya da çok kısa aralıklarla verilmesi uygulamasına son verilecek ve duruşmaların hâkim, savcı ve avukatların işin usulüne ve esasına yoğunlaşmasını mümkün kılacak şekilde yeniden tasarlanması sağlanacaktır.

- a) Asliye ceza mahkemelerinde duruşma savcılığı uygulamasına yeniden geçilecektir.
- b) Duruşmasız çözülebilecek uyuşmazlıklara ilişkin usuller geliştirilecektir.
- c) Duruşma takvimlerinin, öngörülebilirliği mümkün kılacak şekilde hazırlanması ve uygulanması sağlanacaktır.
- d) Duruşma kayıt uygulaması değiştirilecek; aşamalı olarak, bilişim sistemi üzerinden “doğrudan kayıt” uygulamasına geçilecektir.
- e) Hukuk mahkemelerinde SEGBIS uygulaması yaygınlaştırılacaktır.
- f) Davaların tek celsede bitirilmesi kuralına riayet edilmesinin sağlanması için çalışmalar yapılacaktır.

- g) Mahkeme hâkiminin mazereti nedeniyle keşif ve duruşmalara katılamayacağını taraf avukatlarına bildirilmesi sağlanacaktır.
- h) Ara kararların amaçlarına uygun olarak yerine getirilip getirilmediğinin celse arasında kontrol edilmesini zorunlu kılacak düzenlemeler yapılacaktır.

4.12 Üniversitelerle iş birliği hâlinde çalışmalar yapmak üzere bir enstitü kurulacaktır.

- a) Bünyesinde ceza hukuku, infaz hukuku, özel hukuk, idare hukuku ve mukayeseli hukuk gibi bölümlerin yer alacağı bir enstitü kurulacaktır.

Amaç 5 Savunma Hakkının Etkin Kullanımının Sağlanması

5.1. Niteliğin artırılması hedefi çerçevesinde avukatlık mesleğine giriş usulü değiştirilecektir.

- a) Avukatlık stajına başlamak için “Hukuk Mesleklerine Giriş Sınavı”nda başarılı olma şartı getirilecektir.
- b) Avukatlık stajının süresi ve verimliliği hususlarında çalışmalar yapılacaktır.
- c) Avukat stajyerlerinin staj süresince sigortalı olarak çalışabilmelerine ilişkin düzenlemeler yapılacaktır.

5.2 Savunmanın yargılamalara etkin katılımı sağlanacaktır.

- a) Avukatların bilgi ve belge temin etmelerine ilişkin yasal yetkilerinin genişletilmesi sağlanacaktır.
- b) Hukuki güvenliğin artırılması için bazı iş ve işlemlerin avukat aracılığıyla yapılması sağlanacaktır.
- c) Bazı davalarda avukatla temsil zorunluluğu hususunun yargı kamuoyunda tartışılması sağlanacak ve bu konuda bir yaklaşım geliştirilecektir.
- d) Avukatların sundukları belgelere güvenin esas olduğuna, makul gerekçeye dayanan taraf itirazı hâlinde belgenin inceleme konusu yapılacağına ilişkin düzenleme yapılacaktır.
- e) Vatandaşların adalete erişim hakkının güçlendirilmesi için avukatlık hizmetleri üzerindeki vergi yükü yeniden değerlendirilecektir.

Amaç 6 Adalete Erişimin Kolaylaştırılması ve Adalet Hizmetlerinden Memnuniyetin Artırılması

6.1 Adli ve idari yargıda adalete erişimin kolaylaştırılması için başvuru süreleri yeniden düzenlenecek ve süreçlerdeki belirsizlikler ortadan kaldırılacaktır.

- a) Dava açma ve kanun yoluna başvuruda farklı süreler gözden geçirilerek mümkün olduğu ölçüde yeknesak hâle getirilecektir.
- b) Adli ve idari yargıda görevsizlik ve yetkisizlik kararlarından dolayı yargılamaların uzamasının önüne geçecek bir model oluşturulacaktır.

6.8 Yargı hizmetlerinden memnuniyeti etkileyen unsurların tespiti için çalışmalar yapılacaktır.

- a) Düzenli aralıklarla memnuniyet anketleri yapılacaktır.

b) Akademisyenler ve sivil toplum örgütlerinin katılımıyla düzenli toplantılar gerçekleştirilecektir.

Amaç 7 Ceza Adaleti Sisteminin Etkinliğinin Artırılması

7.1 Kovuşturma öncesi çözüm araçları ve soruşturma süreçleri güçlendirilecektir.

- Cumhuriyet savcılarının takdir yetkileri genişletilecektir.
- Ön ödeme ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi müesseselerinin uygulama alanı genişletilecektir.
- Etkin pişmanlık hükümleri ve Cumhuriyet savcılıklarının buna ilişkin yetkileri farklı suç tipleri açısından genişletilecektir.
- Bazı fiillere yönelik soruşturmaların fail ile savcı arasında anlaşmayla sonlandırılabilmesi sağlanacaktır.
- İddianamenin iadesi müessesesi, kapsamı itibarıyla yeniden belirlenecektir.
- Cumhuriyet başsavcılıklarının teşkilat yapısının etkinliğinin artırılmasına ve adli kollukla koordinasyonun geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
- Soruşturmaların kalitesinin artırılması için hukuk fakültesi mezunlarının adli kollukta belirli bir oranda istihdamı sağlanacaktır.

7.3 Mahkemelerin görev alanları yeniden düzenlenecek ve bazı basit fiillere ilişkin süreçlerin kısaltılması için yeni bir usul getirilecektir.

- Ceza mahkemelerinin görev alanları yeniden düzenlenecektir.
- Bazı suçların basitleştirilmiş ve hızlı bir yargılama usulüyle görülmesi sağlanacaktır.
- İdari yaptırım kararlarına karşı itirazlar yönünden sulh ceza hâkimliklerinin ihtisaslaşması sağlanacak ve kararlara karşı etkili bir kanun yolu getirilecektir.
- İlâmın infazı aşamasına ilişkin kararların tümüyle infaz hâkimliklerinin görev alanına girmesi sağlanacaktır.

Amaç 8 Hukuk Yargılaması ile İdari Yargılamanın Sadeleştirilmesi ve Etkinliğinin Artırılması

8.1 Hukuk yargılamalarının basitleştirilmesi sağlanacak ve yargılamaların uzamasına sebebiyet veren usul hükümleri değiştirilecektir.

- Asliye hukuk ve sulh hukuk mahkemeleri arasındaki görev ayrımı, yeniden belirlenecektir.
- Küçük miktartlı talep ve davaların basitleştirilmiş ve hızlı bir yargılama usulü ile çözümlenmesi için düzenleme yapılacaktır.
- Basit ve yazılı yargılama usulünde ön inceleme aşamasına ilişkin yeni düzenlemeler getirilecektir.
- Konusu para ile ölçülebilen ve belli bir parasal miktarın altındaki tüm davalarda basit yargılama usulünün uygulanması sağlanacaktır.
- Yargı harçlarının sadeleştirilmesi ve tahsili usulünün yeniden düzenlenmesi sağlanacaktır.
- Tüketici mahkemelerinin görev alanı iş yükü ile orantılı olarak yeniden belirlenecektir.

g) Kolektif menfaatlerin daha iyi korunabilmesi için topluluk davasına ilişkin düzenleme yeniden ele alınacaktır.

8.2 Adalete erişim hakkının kötüye kullanılması engellenecektir.

- Yargılama usulünde dürüst davranma ve doğruyu söyleme yükümlülüğüne aykırı davranışlara yönelik yaptırım içeren daha caydırıcı düzenlemeler yapılacaktır.
- Davaya cevap vermeyen ya da yapılan işlemlere katılım iradesi göstermeyen davalıya, sözlü yargılama sırasında ve hüküm için tayin olunan gün ve saatte mahkemede hazır bulunmasını sağlamak amacıyla tekrar davetiye gönderilmesi uygulamasına son verilecektir.

8.3 Aile hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların yargısal çözümü sürecinde uyuşmazlıkları derinleştiren uygulamaların kaldırılması sağlanacaktır.

- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un uygulanmasından kaynaklanan sorunların giderilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
- Çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki kurulması icra müdürlüklerinin görevi olmaktan çıkartılacak ve bu işlemin harç alınmaksızın uzmanlar vasıtasıyla yapılması sağlanacaktır.
- Çocuğun üstün yararı ile bütün aile fertlerinin hukukunu koruyan, adli süreç içinde örselenmelerini önleyen ve uyuşmazlığın en kısa sürede çözümüne imkân veren yeni bir yargılama usulü geliştirilecektir.

Strateji Belgesinde Tam ve Doğru İfşa ve İbraz

Yargı Reformu Stratejisinde Daha İyi Yargı öncelikleri ile örtüşen 77 ayrı faaliyet mevcut. Bununla birlikte, Daha İyi Yargı Derneği'nin kuruluşundan bu yana savunduğu Tam ve Doğru İfşa ve İbraz konusu ile ilgili olarak değerlendirebileceğimiz bir hedef ve faaliyet özel olarak dikkat çekiyor. Açıklama kısmında da söz konusu faaliyete, diğer birçok konunun ötesinde bir ayrıntıda yer verilmiş ve dipnotlarla netleştirilmiş.

Amaç 8 Hukuk Yargılaması ile İdari Yargılamanın Sadeleştirilmesi ve Etkinliğinin Artırılması

8.2 Adalete erişim hakkının kötüye kullanılması engellenecektir.

- Yargılama usulünde dürüst davranma ve doğruyu söyleme yükümlülüğüne aykırı davranışlara yönelik yaptırım içeren daha caydırıcı düzenlemeler yapılacaktır.

“Hukukun üstünlüğünü esas alan demokrasilerde hak arama özgürlüğü sınırsız değildir. Anayasa'nın 36'ncı maddesi ile güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün “meşru vasıta ve yollarla” kullanılabileceği belirtilerek hak arama özgürlüğünün sınırları anayasal olarak çizilmiştir.

Hakkını aramak için mücadele edenler, bu uğurda her yola başvurmazlar. Haklar ortaya konulurken doğruyu söyleme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bugün için dünya genelinde hukuk yargılamalarında bu konuda oldukça katı uygulamalara da rastlanmaktadır. HMK ile HUMK'ta bir arada düzenlenmeyen yargılamaya hâkim olan ilkeler belirlenmiştir (65). Bu ilkelerden biri de 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 2'nci maddesi'ndeki “dürüstlük kuralı”nın usul hukukundaki karşılığı olan ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 29'uncu maddesinde düzenlenen “Dürüst

Davranma ve Doğruyu Söyleme Yükümlülüğü"dür (66). Bu yükümlülük ile tasarruf, taraflarca getirilme ve taleple bağlılık ilkeleri bir arada değerlendirildiğinde hukuk yargılamalarında taraf hâkimiyetinin sınırlandırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Hukuk yargılamalarında taraf hâkimiyetinin sınırsız şekilde uygulanması suistimallere neden olabilmektedir. Bu nedenle taraflara tanınan hakların yanında bir kısım yükümlülüklerin de öngörülmesi suretiyle bu hak ve yetkinin kötüye kullanımı önlenmelidir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda dürüst davranmayan taraf aleyhinde 327 ve 329'uncu maddelerde (67) belirtilen şekilde bir kısım yaptırımlar öngörülmüşse de bunların yeterli olmadığı uygulamada görülmektedir. Beyanda bulunup bulunmamak konusunda serbest olan ancak beyanda bulunuyorsa doğru söyleme yükümlülüğü altında olan tarafın, öğretilde "usul hilesi" olarak da adlandırılan bu yükümlülüğü ihlaline ilişkin HMK'da özel olarak herhangi bir yaptırım bulunmamaktadır. Bu nedenle tarafları, hak arama özgürlüğü gözetilmek suretiyle ve genel hükümlere başvurulmasına gerek bırakmayacak şekilde yükümlülüklerle aykırı davranışlarda bulunmaktan alıkoyacak, usul hukuku mevzuatında bir kısım caydırıcı yasal düzenlemelerin yapılması amaçlanmaktadır (68).

(65) HUMK'ta yargılamaya hakim olan ilkeler dağınık şekilde ve ayrıntılara yer verilmeksizin düzenlenmişken HMK'da bu ilkeler 24 ila 33'üncü maddeler arasında ayrıntılı ve bir arada sayılmak suretiyle belirlenmiştir.

(66) Madde 29-(1) Taraflar, dürüstlük kuralına uygun davranmak zorundadırlar.(2) Taraflar, davanın dayanağı olan vakıalara ilişkin açıklamalarını gerçeğe uygun bir biçimde yapmakla yükümlüdürler.

(67) Madde 327-(1) Gereksiz yere davanın uzamasına veya gider yapılmasına sebebiyet vermiş olan taraf, davada lehine karar verilmiş olsa bile, karar ve ilam harcı dışında kalan yargılama giderlerinin tamamını veya bir kısmını ödemeye mahkûm edilebilir.

(2) Bir kişi davada sıfatı olmadığı hâlde, davacıyı, davalı sıfatı kendisine aitmiş gibi yanıltıp, kendisine karşı dava açılmasına sebebiyet verirse, davanın sıfat yokluğu nedeniyle reddi hâlinde, davalı yararına yargılama giderlerine hükmedilemez.

Madde 329-(1) Kötü niyetli davalı veya hiçbir hakkı olmadığı hâlde dava açan taraf, yargılama giderlerinden başka, diğer tarafın vekiliyle aralarında kararlaştırılan vekâlet ücretinin tamamı veya bir kısmını ödemeye mahkûm edilebilir. Vekâlet ücretinin miktarı hakkında uyuşmazlık çıkması veya mahkemece miktarının fahiş bulunması hâlinde, bu miktar doğrudan mahkemece takdir olunur.

(2) Kötü niyet sahibi davalı veya hiçbir hakkı olmadığı hâlde dava açan taraf, bundan başka beş yüz Türk Lirasından beş bin Türk Lirasına kadar disiplin para cezası ile mahkûm edilebilir. Bu hâllere vekil sebebiyet vermiş ise disiplin para cezası vekil hakkında uygulanır.

Ayrıca HMK'nın 101, 182 ve 213'üncü maddelerinde kötü niyetli davranışlar yaptırıma bağlanmış ise de uygulamada bu yaptırımların caydırıcı olmadığı gözlemlenmiştir.

(68) Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 29'uncu maddesi bir ilkeyi ortaya koymuş ancak aynı madde içerisinde bu ilkeye aykırılığın yaptırımı düzenlenmemiştir. Bu boşluk nedeniyle zarara uğrayan tarafın, usul kuralları dışındaki genel hükümlere dayanarak zararını gidermesi ancak dolaylı yollardan mümkün olabilmektedir."